

T.C İnkılap Tarihi Ve Atatürkçülük

Arif ÖZBEYLİ

■ 3.3. SİYASİ ALANDA YAPILAN İNKILAPLAR

A- TÜRK İNKILABININ GENEL ÖZELLİKLERİ

- Atatrkn inkılapçı kişiliğı öncülüğünde gerçekleşen gerçekleşen Türk İnkılabıyla devlet ve millet hayatı yeniden inşa edilmiştir. Türk inkılabı, yönetim, yazı, eğitim, hukuk, giyim ve ekonomi alanına varıncaya kadar yeniden yapılanmayı ifade eder. Milli Mcadeleyle birlikte başlayan Türk inkılabı ; **milli bağımsızlığı gerçekleştirmeyi, milli kimliği korumayı ve Türk medeniyetini çağdaş medeniyet seviyesinin üzerine çıkarmayı hedeflemiştir.**

B- SİYASİ ALANDA İNKILAPLAR

1-Saltanatın Kaldırılması (1 Kasım 1922)

■ Lozan Konferansı'na İstanbul hükümetini de çağıran İtilaf Devletleri ikilik yaratmaya çalışıyordu. İstanbul hükümetinin de konferansta nasıl davranılacağı konusunda **Mustafa Kemal'den** bilgi istemesi, Mustafa Kemal'i kızdırdı. Bu gelişmeler Mustafa Kemal' e saltanatı kaldırma fırsatı verdi.

- 1 Kasım 1922 tarihinde verilen kararla saltanat halifelikten ayrılarak kaldırıldı. İstanbul'un işgal tarihi olan 16 Mart 1920'den itibaren saltanatın kalkmış olduğu kabul edildi. 17 Kasım'da Padişah Vahidettin (VI.Mehmet) ülkeyi terketti.

CUMHURİYETE NASIL KAVUŞTUK?

Birinci Dünya Savaşı

Mondros Ateşkes Antlaşması

Kurtuluş Savaşı

Mustafa Kemal'in Samsun'a Çıkışı (19 Mayıs 1919)

Genelgeler

Kongreler

Cepheler

Barış Dönemi

TBMM'nin Açılışı
23 Nisan 1920

Amasya Genelgesi
4 Haziran 1919

Mudanya Ateşkes Ant.
11 Ekim 1922

Lozan Barış Ant.
24 Temmuz 1923

Doğu Cephesi

Güney Cephesi

Batı Cephesi

Ermenilerle
Gömrü
Antlaşması
1920

Fransızlarla
Ankara
Antlaşması
1921

I. İnönü
Savaşı
10 Ocak
1921

II. İnönü
Savaşı
31 Mart
1 Nisan
1921

Sakarya
Meydan
Savaşı
13 Eylül
1921

Büyük Taarruz ve
Başkomutanlık
Meydan
Muharebesi
26-30 Ağustos
1922

Erzurum
Kongresi
23 Temmuz
1919

Sivas
Kongresi
4 Eylül
1919

b-Ankara'nın Bařkent Seçilmesi (13 Ekim 1923)

İsmet Pařa'nın
verdiėi yasa teklifi (9
Ekim 1923) ile
görüşmeler yapılmış ve
Meclis bu öneriyi kabul
etmiřtir.

c- Cumhuriyeti Hazırlayan Etkenler

- Amasya Genelgesi- Milletin istiklalini yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır.
- Erzurum Genelgesi- Kuvayı Milliye'yi amil (etken) irade-yi milliye'yi hakim kılmak esastır.
- 20 Ocak 1921- Hakimiyet kayıtsız şartsız milletindir.
- 1 Kasım 1922- Saltanatın kaldırılması

2-CUMHURİYET'İN İLANI(29 EKİM 1923)

- TBMM'nin açılışı ile millet egemenliğine dayalı bir devlet kurulmuştu ; ancak bu devletin bir başkanı yoktu. Öncelik Milli mücadele olduğu için padişaha da dokunulmamıştı.1921 Anayasasında her ne kadar egemenlik kayıtsız şartsız millete ait olsa da; 1 Kasım 1922' de saltanat kaldırılınca ,padişahın varlığından kaynaklanan problem de ortadan kalkmış oldu.

- 1923 sonbaharında ortaya çıkan hükümet bunalımı Mustafa Kemal' e Cumhuriyeti ilan etme fırsatı vermiştir. Zaten fiilen böyle bir işleyiş vardı. Sadece adı konulmamıştı. 29 Ekim 1923'te yapılan doğan çocuğun adını koymaktan ibaretti. 1921 Anayasasında bazı değişiklikler yapılarak bu olay gerçekleşmiştir.

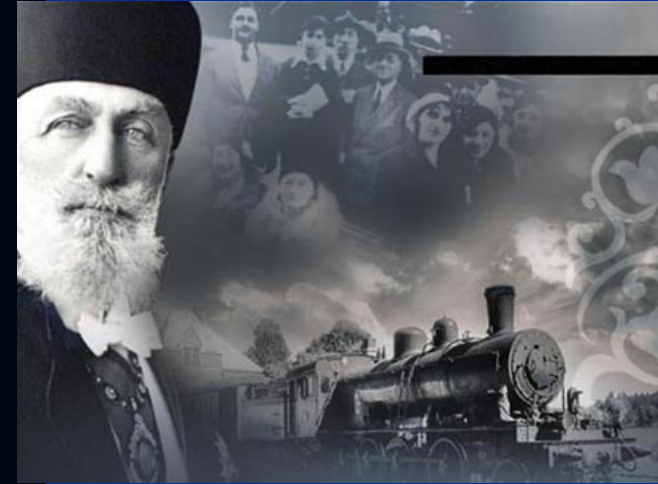
Cumhuriyetin ilanı ile rejim,
devlet başkanlığı ve hükümet
meselesi çözümlenmiş oldu.
Cumhurbaşkanlığa Mustafa
Kemal seçilmiş, Meclis
hükümeti sisteminden Kabine
sistemine geçilmiştir.

3. Laik Devlet Yolunda

a- HALİFELİĞİN KALDIRILMASI (3 MART 1924)

1 Kasım 1922 tarihinde saltanatın kaldırılması ile Osmanlı Hanedanı sadece dini konularda yetkili olmuştur. Saltanatın kaldırılmasından sonra saltanat yanlıları halife etrafında toplanmışlardı. Bunlar yoğun bir propaganda faaliyetine giriştiler. Halife de bundan cesaretle yanlış tavırlar sergiliyordu.

- Halifelik kurumunun cumhuriyetle bağdaşmadığı ve ileride yapılacak inkılaplara da engel olacağı düşünülmüyordu. Bazı İslam devletleri de halifeliğin kaldırılmamasını istemişlerdi. Bu durum rahatsızlığa yol açmıştı. İşte bütün bu sebeplerden dolayı Halifelik **3 Mart 1924'te** kaldırıldı. **Halifeliğin kaldırılması ile eski düzen yanlıların bir dayanak noktası ortadan kaldırılmış, laik devlet düzenine geçişte büyük bir adım atılmış oldu.**

b- Tevhid-i Tedrisat Kanunu (3 Mart 1924)

- Bütün eğitim kurumları Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlanarak, Eğitim-Öğretimde birlik sağlanmıştır.

c- Yeni Devlet Kurumları

- Aynı kanunla Şer'îye ve Evkaf Vekaleti ile Erkan-ı Harbiye Umum Vekaleti kaldırılmış, yerine Diyanet İşleri Başkanlığı, Vakıflar Genel Müdürlüğü ve Genelkurmay Başkanlığı kurulmuştur.

- Devlet yapısındaki laikleşmenin ilk aşaması saltanatın kaldırılması olmuştur (1 Kasım 1922). Daha sonra cumhuriyet ilan edilmiş, 3 Mart 1924'te halifelik kaldırılmıştır. Aynı tarihte Şer'îye ve Evkaf vekaleti de kaldırılmıştır.

- Bunlar yerine **Diyanet İşleri Başkanlığı** ve **Vakıflar Genel Müdürlüğü** kurulmuştur. Aynı tarihte **Tevhi-i Tedrisat Kanunu** kabul edilerek eğitim-öğretim birleştirilmiş ve medreseler kapatılmıştır. 1925 yılında **Tekke, zaviye ve türbelerin** kapatılması ile ilgili kanun ve **Şapka Kanunu** kabul edilmiştir.

- 1926 yılında **Medeni Kanun** kabul edilmiştir. 1928'de Anayasa'dan dini hükümler çıkarılmış ve Anayasa din-devlet ayrılığı esasına göre değiştirilmiştir. 1937'de Anayasa'ya diğer ilkelerle birlikte laiklik ilkesi de girmiştir. Böylece laikliğe geçiş aşamaları tamamlanmıştır.

3. 3. 5. Anayasa Hareketleri

- Bir devlette hukuk düzeninin durumu o devletin yaşama gücünün de göstergesidir. Hukuk düzenleri iyi işleyen, günün şartlarına uyan devletler sağlıklı ve uzun yaşarlar. Çünkü adalet bir devletin vatandaşlarının en önemli ihtiyacıdır. Adalet ise iyi işleyen hukuk kuralları ile sağlanır.

- Millî Mücadele Dönemi'nde TBMM açıldığında, ülkede 1876'da Osmanlı Mebusan Meclisi tarafından kabul edilen ve II. Meşrutiyet'in ilanından sonra 1909'da bazı maddeleri yenilenen Osmanlı Kanun-ı Esasi'si yürürlükteydi. Fakat pratikte uygulanmıyordu. Bu nedenle TBMM'de kullanılan 1876 Kanun- ı Esasi'sini kabul ya da red etmeden millî egemenliğe dayalı meclisin ve hükûmetin işleyişini belirleyecek kısa bir anayasa kabul etmek zorunluluğu doğdu.

- 20 Ocak 1921’de kabul edilen ilk anayasa metni, 23 madde ve bir ek maddeden oluşmaktaydı. Bu metnin Osmanlı Kanun-ı Esasi’den farklı olduğunu belirtmek amacıyla Teşkilat-ı Esasîye Kanunu adı verildi.

- Cumhuriyetin ilanı ile birlikte siyasi yapıyı oluşturmak için yeni bir anayasa gerekiyordu. Millî Mücadele yıllarında, 1921’de kabul edilen Teşkilat-ı Esasîye adı verilen anayasa, savaş döneminin olağanüstü şartlarında yapıldığından, yeni dönemin ihtiyaçlarını karşılayamıyordu. Bu sebeple bir anayasa komisyonu oluşturuldu. Komisyonun çalışmaları sonucu yeni bir anayasa hazırlandı ve 20 Nisan 1924’te bu anayasa TBMM’de kabul edilerek yürürlüğe girdi.

- Böylece 1924 Anayasası ile vatandaşların hak ve özgürlükleri düzenlenmiş,
- Türkiye Cumhuriyeti'nin yönetim şekli ve işleyiş biçimi açıklığa kavuşmuştur.
- Güçler birliğinden güçler ayrılığı ilkesine geçilmiştir. Zaman içerisinde ihtiyaca göre kimi maddeleri yeniden düzenlenen 1924 Anayasası, 27 Mayıs 1960 askerî darbesine kadar yürürlükte kalmıştır.

■ 1924 Anayasası ile birlikte:

- 1. Egemenliğin kayıtsız şartsız millete ait olduğu kabul edilmiştir.
- 2. Türkiye Devleti'nin bir **cumhuriyet** olduğu belirtilmiştir.
- 3. Türkiye Cumhuriyeti'nin dininin İslam, başkentinin Ankara, resmî dilinin Türkçe olduğu kabul edilmiştir.
- 4. Yasama TBMM'ye, yürütme Cumhurbaşkanı ve hükûmete, yargı ise bağımsız mahkemelere bırakılmıştır.
- 5. Kamu özgürlükleri düzenlenmiştir.

■ Zaman içerisinde 1924 Anayasasında şu değişiklikler yapılmıştır:

- 1. 1928’de “Devletin dini İslam’dır.” ibaresi anayasadan çıkarılmıştır.
- 2. Kadınlara 1930’da belediyede seçimlerinde, 1933’te muhtarlık seçimlerinde,
- 1934’te de genel seçimlerde seçme ve seçilme hakkı verilmiştir.
- 3. 1937’de Atatürk ilkeleri anayasaya girmiştir.

- 9. Cumhuriyet döneminde,
- I. tarih,
- II. hukuk,
- III. dil
- alanlarının hangilerinde yapılan inkılaplarda laiklik anlayışını yerleştirme amacı olduğu savunulabilir?
- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
- D) I ve II E) II ve III

2006-1

KPSS'YE HAZIRLIK DAHA KOLAY

Online Kitapılarda...

